

GRAFIKAI KIÁLLÍTÁS nyílt meg nem régen Hamburgban a Kunst-halleban, és a körülbelül másfél-ezer lappal az utolsó tíz esztendő grafikai művészetéről áttekintő képet nyújt. A kiállítás azonfelül „discussió-estélyek” is érdekessé és hasznosabbá teszik.

MILÁNÓI NAGY NEMZETKÖZI KIÁLLÍTÁST 1905-ről elhalasztották 1906. évre. Az elhalasztásnak az az oka, hogy a Simplon alagútát nem bírják 1905. évre befejezni.

DREZDAI VÁROSKIÁLLÍTÁSRÓL hivatalos emlékiratot tesznek közzé; két kötetben fog megjelenni: az egyik a szöveget, a másik csupa képet és táblázatokat fog tartalmazni. A szöveg a német városoknak, a német birodalom alapítása óta mai napig végbement fejlődését ismerteti, amihez a modern városok továbbfejlődése feladatainak méltatása sorakozik.

NIETZSCHE-nek, a meghalt filozófusnak Weimarban levő levéltára művészi berendezését Van de Velde végzi; ez érdekes hírt azzal egészítik ki, hogy Nietzscheknek a levéltárba kerülő mellszobrát most mintázza Klinger Miksa. Ez a példa mindenesetre figyelemreméltó több tekintetben.

KERAMIAI pályázatot irt ki az „Union céramique et chanfournière de France”, hogy a keramiai anyagoknak az építkezés céljaira való általánosabb használatát elősegítse és fokozza. Feladatul egy vidéki városi vendéglő tervét választották, amelynek helyiségei akként díszítendők, hogy a díszítés a vízzel való tisztítást tegye lehetővé; a keramikának szerepe ily feladattal szemben működési tere nyílik.

NÁRISBÓL jön a hír, hogy a Boscoreale-i pompejáni freskók az árverésen nem keltek el oly magas áron, amintreménylették. A Louvre például egy dionyszi istenség képének részletét tizenötezer frankért vette meg. A gyűjtemény nagy része eladatlan maradt.

INTORETTO nagy festménye a Dogepalotában végre sikerült módon lekerült a falról és most a padlón terül el, amíg a javítást igénylő fal helyre lesz állítva. Hasonlóképpen le kellett venni a szomszédos terem (Sala dello scrutinio) Palma Giovane „Utolsó itéletét”, ugyancsak a fal rozoga állapota miatt.

VIRÁGFESTÉS AKADÉMIAJÁT alapították Párisban. Ez a különösnek látszó intézmény a városi nagy üvegházban székel, ahol a növényzet legkülönfélébb fajtái állnak rendelkezésre. Az akadémia élén Achille Cesbron festőművész áll.

PAPÁNI tárgyak kiváló gyűjteménye kerül eladásra Párisban a jövő hónapban. A gyűjtemény az elhalt Charles Gillot gyűjtő hagyatékából való.

IPPMANN FRIGYES, a berlini rézmetszetgyűjtemény ismeretes és kiváló igazgatója október elején meghalt.

SZAKIRODALOM.

RAUTOFF OTTO. *Die Entwicklung der modernen Buchkunst in Deutschland.* H. Seemann, Leipzig, 1903. nagy 8° 219 l. Számos képpel. Ára 10 kor. 80 fill. kötve. — A könyvnek művészetéről szól ez a könyv, tehát mindarról, a mi a könyvnek művészi megjelenését teszi. Azaz hogy tulajdonképpen eme művészet fejlődésének ismertetését adja; s belőle az utolsó 25—30 évnél ilyenmű változatait, menetét meg lehetőségen meg is ismerjük. Persze megint csak Németország könyvművészetéről van szó, s egyéb csak érintve van itt ott. Hogy ennek a művészetnek legújabb fejlődését egyáltalán lehet-e már most ismertetni, erre a kérdésre szerző munkájával felel; s amint megmutatta: lehet. A kérdés csak az: hogy miképpen? A könyvnek művészete tulajdonképpen nem fogalom, mert tudvalevőleg voltak idők, a melyekben a könyv művészi megjelenése elsőrendű dolog volt. Szerző nem is az egész fejlődést tárgyalja, hanem csakis az újabb „Modern könyvművészet”-nek a fejlődését. Kiinduló pontja az 1870. év, innen számítja a fejlődés kezdetét és azt egész az 1900 évi párisi világkiállítás idejéig viszi. Miután elismeri és konstatálja, hogy a modern német *Buchkunst* teljesen a külföld hatása alatt születik meg és lesz valamivé, egy fejezetben a külföldi fejlődésről is egy pár vonással — tizenhárom oldalon — megemlékezik. Szól azután a könyv művészetének fordulatáról, lendületéről, egyes

illusztrátorokról, különösen a külön Heine Theodorról, a művészi könyvborítékról, a könyvnek belső esztetikai alakításáról és ezzel a könyvnek ékítéséről, továbbá az archaistákról, kiadókról és rajzolókról, aztán különösen Németországban ismeretes kiadványokról és ismét rajzolókról, szól aztán a könyv kötéséről, az előzékpapírosról, az ex-librisről, a betűről, szedésről és papírról és végre az 1900-ik évnek nagy eseményéről, a párisi kiállításáról és a könyv művészi viszonyainak istápolásáról. — Ez az egész anyag, a hogy itt előtűnk fekszik és kritikai jellegét illetőleg, inkább a németiséget érdekli, azonban a könyvet azért mi is érdeklél forgathatjuk, a meny nyiben először is a könyv művészetének érdekében általános úgy esztetikai mint tehnikai tekintetekről szól, másodsor pedig, mert illusztrációs része becses anyagot nyújt az érdeklődőknek. A tárgynak ily foku illusztrálására szükség volt, mert a sok érdekes, sajtóságos, ujszerű képnek, a mely a modern könyvművészet jelentős részét teszi, közvetlen bemutatása az olvasónak többet használ mint bármily bő és kimerítő szöveg, de azonfelül ilyféle munka illusztráció nélkül el sem képzelhető. Hogy már most a bemutatott képek néha mást mondanak — legalább nekünk — mint a szöveg, vagyis hogy a szöveg a képekkel, már t. i. kritikai szempontból, nem fődí egymást, azt kifogásolhatni; számos esetben kétségtelenül kitűnik, hogy szerző az illusztrációt értékén felül becsüli. Nagyon érdekelt és elfoglalt szemmel kellene néznünk vagy relativ mértékkel mérnünk, hogy a könyvben bemutatott képek bár hányát annak vegyük, a minek szerző veszi és mondja. Ebben a tekintetben a tárgy ábrázolásának módja, íze, egész szelleme a döntő, és nem egyes kvalitások, a melyek egyik-másik esetben talán kielégítenek, sőt kiváló is lehetnek; mert ezzel szemben mindig igaz marad, hogy az egyes képet legjobban abban a környezetben lehet megítélni, a melybe való és nem abból kitépve, magában állóan. Mégis azt hisszük, hogy ez a környezet is tévedésbe hozhatja az embert, sőt gyakran talán éppen ennek a befolyásának, hatásának vagyunk rabjai és tévedünk, a mikor az egyes kép vagy illusztráció, könyvdisz stb. jelentőségéről, értékéről ítélkezünk. S nekünk ugy tetszik, hogy szerző többször esett ebbe a tévedésbe. — A német könyvművészet egyrészt a japáni, másrészt az angol

befolyás alatt lett azzá a mi és bár elismeréssel lehetünk iránta, mégis számos fattyuhajtását vissza kell utasítanunk, a melyek közé tartozik az utánzás vagy legalább az utánérzésen alapuló, eredetiségre való törekvés. Ez a törekvés a német szellem tulajdon sajtóságain fog hajótörést szenvedni, a mely sokkal erősebb, semhogy a maga eredetiségét meg ne állapíthatná, s ez által tisztaságában felszínre és túlsúlyra ne jutna, a mivel aztán a hozzá tapadó tisztátalan elemnek halálítélete ki lesz mondva. A mig ez azonban be nem közetkezik, addig a megállapodásról nem lehet szó s addig a német könyvművészetről is csak részlegesen szólhatunk és csak részleges képet adhatunk. Ennél többet szerző nem is adhatott. Mindazonáltal könyvét nem érdek nélkül forgathatja a modern művészeti kérdések iránt érdeklődő olvasó, és az a német művészet iránt érdeklődők figyelmébe ajánlható.

 RED W. *Die Wohnung und ihre Ausstattung*. Sammlung illustrirter Monographien. No 11. Bielefeld und Leipzig 1903. 8° 148 lap számos képpel: ára 4 kor. 80 fillér. — Rövid foglalatban, vonzóan a szerző e művecskében a lakásnak képét nyújtja esztetikai méltatással és történeti ismertetésekkel. A lakásnak képét, a melyet a régi világgal, az egyiptomiakkal kezd s folytatja a görögökkel, rómaiakkal, aztán a középkorral, az újjászületés korával — németekkel, a franciákkal — tovább a barokk művészettel, a rokokóval, tizenhatodik Lajos korának művészetével, a revolúció, az első császárság (empire) korszakaival, Angliával és annak egyes bútorművészeivel, a tizenkilencedik századdal, a polgári lakással, az u. n. Biedermaier bútorzattal. Szól a klasszicizmusról, a stíluskérésről, a romantikáról, az atelier-stílusról, az új stílusról, az angol befolyásról, Ruskinról s a prärafaelitákról, egyes angol művészekről — William Morris, Burne-Jones, Baillie Scott, Mackintosh, Macdonald, Norman Shaw, Ashbee, angol speciális bútorstílusokról, az angol házról; aztán egyéb bútorművészekről, — például: Henry van de Velde, R. Riemerscheid, Patriz Huber, H. Vogeler, O. Wagner, J. M. Olbrich, L. Bigaux, G. Serurier, H. E. Berlepsch, B. Pankok, H. Obrist, P. Behrens, H. Christiansen stb. stb. az új esztetikáról, a „Yachting“ stílusról, a gépmunkáról, a japonizmusról, az új stílus nemzetköziességeről, de

egyszersmind az új stílusnak veszedelméről. Továbbá az olcsó bútorokról, a régies stílusról, az újabb stílustörekvések és produkciós központokról (München, Bécs, Berlin, Páris), szól azután Franciaországról, a maison moderne és a l'art nouveau-ról, szól Amerikáról és Tiffanyról, végre a lakásnak egyes helyiségeiről és végigvezeti az olvasót a folyosótól kezdve a lakószobán át a női szobába, az ebédlőbe, a szalonba és dolgozószobába, valamint a háló- és gyermekszobába, sőt a konyhába is, fejtegetéseibe belevonván a falat, a tapétákat, a mennyezetet, ajtót, ablakot, a világítást, a kályhát, szőnyeget, képeket, azoknak rájáit, sőt a virágokat is.

Ezen gazdag anyagon kívül, ott a hol helyén van, szól a tradíció erejéről, a lakályosságról, törekvésekről, akadályokról és eredményekről, szól a festőiességről, az építészeti alap jelentőségéről, szóvá teszi az egyéni, a személyes igényeket, az egyéni berendezés jellegét, a családi házat, a színt, vonalakat és formákat, valamint az anyagot, célszerűséget és szerkezetet és mindezt rövideggel és találó jellemzetességgel a kifejezésben. Összevetve tehát egyrészt az anyag gazdagságát és érdekességét szerző előadásának többrendbeli előnyeivel, kitűnik, hogy ez a kis munka 148 lapnyi szöveggel egyes részeiben tulajdonképpen kis mestermű. Olvashatja is bárki, bármily szakember és bármely művelt dilettáns olvasó egyaránt. Felemlítendő még az autotipikus illusztrációk változatos sorozata, összesen 136 ábra, a melyek a szöveget támogatni vannak hivatva, és — tekintve a könyv olcsóságát és célját — tökéletesen kielégítők. Igen óhajtandó lenne, hogy a mi magyar művészetkedvelő és a lakás művészete iránt is mindinkább érdeklődő közönségünknek hasonló, persze magyar nyelvű olvasmányok állnának rendelkezésére, mert a művészet terjesztésére és népszerűsítésére az ilyféle olvasmányok igen alkalmasak.

Csizik Gyula.

EORGES DE RÉCY. Décoration du cuir. A modern műiparnak alig van ága, mely a dilettáns amatőrök körében mélyebb gyökeret vert volna s pompásabb virágokat hozna, mint a bőrdíszítés művészete. E körülménynek több rendbeli magyarázata van. Az első és legfőbb ok talán abban rejlik, hogy nincs anyag, mely mindenki számára oly könnyen hozzáférhető s oly változatosan díszíthető volna, miként a bőr. A másik az a körülmény, hogy a bőrön alkalmazható sokféle technika között van olyan is, mely aránylag rövid időn belül s kevés fáradsággal annyira elsajátítható, hogy ornamentikai eszméinket közvetlenségük minden bájával kifejezhessük vele. Végül meg kell említenünk, hogy a bőr egyike azoknak az anyagoknak, melyek a modern stílus szélszélyes vonalait, merész színekombinációit leginkább elbirják. A címben leírt s mult év végén E. Flammarion párisi cég kiadásában megjelent munka rövidke történeti áttekintés s a bőrök minőségéről, kikészítésükről, színezésükről szóló általános tájékoztató után részletesen leírja a bőrművek díszítésének változatos sorozatát, ugymint bőrmetszést, a vésett, cizellált, kalapált, mintázott, trébelt és égetett bőröket, a mozaikhoz tartozó egy színű vagy polychróm, vékony, szinte hártyszerű, vagy vastagabb, mintázott bőrrétegeknek a tükörsima alapbőrre való rakását és egyes más technikával kidolgozott bőrdaraboknak inkrusztálása. Végül a bőrök színezésének csoportjában ismerteti a szerző a bőrök márványozása, erézése, patinázása és aranyozásamódját, mint a melyek igen érdekes művészi hatások elérésére alkalmas eszközök. De Récy könnyen érthető előadását 256 ábra magyarázza, úgy hogy könyvéből mindazok, a kik már némi gyakorlati tapasztalatokkal s kellő művészi érzékkel bírnak, szépen elsajátíthatják a bőrdíszítés különféle technikáit. A csinos kötet ára 3 fr. 50 centimes.

—s. —l.